

Mülkiye'nin 150., Prof. Soysal'ın 80. Yaşında, Türkiye'de Anayasacılık*

Cem Eroğul**

Önce hepinizi, sonsuzluğa uğurladığımız Kürsü üyelerimiz Prof. Bahri Savcı, Prof. Muammer Aksoy ile Prof Yavuz Sabuncu için bir dakikalık saygı duruşuna çağırıyorum.

Teşekkür ederim. Prof. Bahri Savcı'yı 2 Kasım 1997'de yitirdik. Prof. Muammer Aksoy, 31 Ocak 1990'da öldürüldü. Gerçek katilleri hiçbir zaman ortaya çıkmadı. Prof. Yavuz Sabuncu, 12 Şubat 2007'de, çok acılı bir hastalık süreci sonunda aramızdan ayrıldı. Hepsini güzelliklerle anıyoruz.

Mülkiye'de hukuk-u esasiye yani ana hukuk yani anatüze, eskiden beri okutulur. Ancak, Anayasa Kürsüsü görece yenidir. Mülkiye, ya da 1935'te Gazi Mustafa Kemal'in kendisine verdiği adla Siyasal Bilgiler Okulu, 1936'da Ankara'ya taşındı. Daha sonra Anayasa Kürsüsü'nü kuracak olan Prof. Bahri Savcı, Şubat 1942'de Mülkiye'de asistan oldu. Daha öğretim üyesi olmadan, Müdür Emin Erişirgil onu hemen derslere soktu. (Araştırma görevlilerimiz yakınmasınlar. Görüldüğü gibi, asistanlara ders verme geleneği, bizde eskidir.) O sırada, Anayasa Kürsüsü'nün yönetimini, İstanbul'dan gelen Prof. Ali Fuat Başgil üstlenmişti. Prof. Başgil İstanbul'a dönünce, Ankara Hukuk'tan Prof. Bülent Nuri Esen bu görevi devraldı.

* 17 Mart 2009 günü, Prof. Dr. Cem Eroğul'un yaptığı açış konuşması.

** Prof. Dr., SBF Öğretim Üyesi

(Torunu Selin Esen, şu anda yanımda.) 1947’de ise, Bahri Savcı doçent oldu ve böylece ilk kez, Anayasa Kürsüsü’nün yönetimini bir Mülkiyeli üstlendi. 1947’yi, Kürsümüzün doğum yılı sayabiliriz. Demek ki, biz de bu yıl 62 yaşındayız.

Prof. Bahri Savcı, tek sözcükle güzel bir insandı. Takma adı Tonton’du. Herkese, ancak özellikle üniversitenin rütbesiz ve kıdemsizlerine karşı saygılıydı. Kadın saygısı iliklerine işlemiştir. Kişilikli ve özgürlükçüydü. Mülkiye’de, dolayısıyla da Türkiye’de İnsan Hakları eğitimini, henüz dünyada bile bu eğitim yaygınlaşmamışken, 1956-57 ders yılında, o başlattı. (Bahri Savcı, 1954’te profesör olmuştu.) Yüksek okul geleneğinden gelip 1950’de Ankara Üniversitesi’ne katılan Mülkiye’nin, gerçek bir fakülte, bir bilim ocağı olmasında büyük emekleri geçti. 7 Şubat 1983’te, yaş sınırına birkaç ay kala, öğrencilerine veda dersini hazırladığı bir sırada, 1402 sayılı Sıkıyönetim yasası kullanılarak üniversiteden atıldı. (Ondan 18 gün sonra ben atıldım. Yılmaz Akyüz, Rona Aybay, Alpaslan Işıklı da, benimle aynı gün atıldılar. Bu gidişe dayanamayan Fazıl Sağlam, Mart 1983’te Kürsümüzden ve üniversitedeki görevinden ayrıldı.) 1997’de ölünceye dek, Prof. Bahri Savcı, bu olayı, kendi sözcükleriyle söylüyorum, “İnsanın yüreğinde kalan bir ok gibi giderek daha çok kanayan ve acı veren bir üzüntü” olarak yaşadı.

1990’da öldürülen Prof. Muammer Aksoy, 1963’te, Mümtaz Soysal’ın doçent olduğu yıl, profesör oldu. Kürsümüzün bir başka yıldızıydı. Büyük bir hukukçu, yürekli bir aydıdı. Demokrat Parti buyurganlığına kafa tuttuğu için, 1960 Darbesi olduğunda hapisteydi. 1971 Darbesi’nden sonra, yine hapse atıldı. Bizim kürsü, çilekeş ve onurlu bir kürsüdür. O sırada, Prof. Bahri Savcı ile Prof. Mümtaz Soysal da hapse atılmıştı. Rastlantı olarak yurt dışında bulunduğumdan, Kürsüde bir tek ben dışarıda kalmıştım. Baskılar Prof. Muammer Aksoy’u zerre kadar yıldırmadı. Doğru bildiği yolda mücadelesini hep sürdürdü. Bunun bedelini de 73 yaşında başına bir kurşun yiyerek ödedi.

Bugün 80. yaşını kutladığımız Prof. Mümtaz Soysal da Kürsümüzün bir başka parlak yıldızıdır. (Gerçi 80 yaşında demekle abartıyorum. Seksen, 15 Eylül’de dolacak. Bu arada, hepinizin gördüğü gibi, Mümtaz Ağabey, henüz bir delikanlı.) Prof. Soysal’ı tek sözcükle betimlemek gerekirse, Kürsümüzün en ışıltılı zekâsıdır. Burada yaşamöyküsünü uzun boylu anlatmayacağım. Ancak, konuşmalar bittiğinde kendisine istediğiniz kadar soru sorma olanağını bulacağınızdan, size birkaç ipucu vermek istiyorum. Soysal, GS-Mülkiye geleneğindedir. 1953’te Mülkiye’den mezun olduktan sonra, çok kısa bir süre içinde parlamıştır. *Forum*, *Akis* gibi dergilerde Demokrat Parti baskıcılığına karşı yürütülen mücadelede, ön saflardadır. 1960 Darbesinden sonra, Ocak 1961’de yeni anayasayı yapmak üzere toplanan Kurucu Meclis’e, o sırada henüz asistan olmasına karşın üye seçilmiştir.

Prof. Savcı, Prof. Aksoy'la birlikte, 1961 Anayasası'nı hazırlayan Anayasa Komisyonu'na üye olmuştur. 1961 Aralık'ında, Türkiye'de yeri göğü sarsan ünlü *Yön Bildirisi*'ni kaleme alan odur. 1962'de, Sosyalist Kültür Derneği'nin kurucuları arasındadır. 1963'te doçent olmuştur. (Doçentliğinin ilk yılında, 3. sınıfta ben öğrencisi olma mutluluğunu tattım. Eşsiz bir hocaydı.) 1969'da prof. oldu. 1971'de dekanlığa seçildi. İşte dekanlığı sırasında, 12 Mart Darbesinden sonra, sınıftan alınıp hapse atıldı. Faşizmin en tahammülsüz olduğu şey zekâdır. Çünkü faşizm, aptallığın iktidarındır. Prof. Soysal'ı, hiçbir şeyle suçlayamadan aylarca hapiste tuttular. Ondan sonra, akılsızlıklarını ve bilgisizliklerini bir kez daha sergileyerek *Anayasaya Giriş* kitabında komünizm propagandası yapmakla suçladılar. Üstelik işi sonuna dek götürdüler. 6 yıl 8 ay hapis cezasına çarptırıldı. Mamak'ta toplam 14,5 ay hapis yattı. Askeri Yargıtay dört kez mahkûmiyetini bozdu ve her defasında derhal tahliyesine karar verdi. Askeri Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulunda aklanmasının kesinleşeceği son aşamada, af yasası bahane edilerek buna da fırsat tanınmadı. Ne ki, bütün bu kötü muameleler sonucunda Mümtaz Soysal yine uslanmadı. İnsan Hakları için savaşımını bu kez uluslararası alana da taşıdı. Amnesty International'e ikinci başkan oldu. 12 Eylül 1980 Darbesinden sonra, YÖK karabasanına karşı Kürsü'yü bekledi. Muammer Aksoy 1977'de, CHP'den milletvekili olup Kürsü'den ayrılmıştı. Bahri Savcı ile beni atmışlardı. Fazıl Sağlam da dayanamayıp ayrılmıştı. Yavuz Sabuncu henüz asistandı. Ben, yedi yıl sonra, ancak 1990'da dönebildim. O arada, Mümtaz Soysal Kürsü'yü bekledi. Ben döndükten kısa bir süre sonra da siyasete atıldı. 1991'de, önce SHP'den milletvekili seçildi. 1994'te, Tansu Çiller'in başkanlığındaki koalisyon hükümetinde, beş aylığına dışişleri bakanlığı yaptı. CHP'de, DSP'de çalıştı. Sonunda da kendi partisini kurdu. Şu anda Bağımsız Cumhuriyet Partisi'nin başkanıdır. Başka bir özelliği de yıllardır köşe yazarlığı yapmasıdır. Bildiğiniz gibi, *Cumhuriyet* gazetesinde köşesi var. Ayrıca Antalya Akdeniz Üniversitesi'nde hocalığını sürdürüyor.

Kürsü'nün öteki üyeleri hakkında da kısaca bilgi vereyim. Ben 1966'da asistan oldum. 1973'te doçentlik, 1982'de profesörlük, sonra atılma, dönüş derken, gelecek ayın sonunda meslekte 43 yılımı doldurmuş olacağım. Özetle, gidiciyim. Fazıl Sağlam, Kürsü'ye 1973'te girdi. 1980'de, alanının en çok ses getiren kitabını, *Temel Hakların Sınırlanması ve Özü* kitabını yazarak doçent oldu. 1983'te bizden ayrıldıktan sonra avukatlık yaptı. 1996'da Yıldız Teknik Üniversitesi'nde hocalığa döndü. 1999'da profesör oldu. 2003'te, Kürsümüze büyük bir onur getirerek Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçildi. 2005'te yaş sınırına ulaşarak üyelikten ayrıldı. Şu anda Maltepe Üniversitesi'nde hocalığını sürdürüyor. Yavuz Sabuncu, 1976'da asistan oldu. Sonra, 1989'da doçent, 1992'de de profesör. 2000-2005 yılları arasında, Fakültemiz Kamu Yönetimi Bölümü başkanlığını yaptı. YÖK

ve Üniversite uygulamalarına karşı özellikle araştırma görevlilerinin hakları için canla başla çalıştı. Sevilen bir hoca oldu. Mümtaz Soysal'ın izinden giderek yazdığı ve Hocanınkiyle aynı adı taşıyan *Anayasaya Giriş* kitabı 13 baskı yaptı ve kendi alanında ışık getirci baş kaynaklardan biri oldu. 2006 yılında yakalandığı akciğer kanserine yenilerek Şubat 2007'de aramızdan ayrıldı.

Sonrası ise, artık tarih değil, bugünümüz. Kürsümüzün iki temel direği var: Selin Esen ile Murat Sevinç. Benim çocuklarımın yaşlarındalar. Kürsü'nün bütün lisans derslerini büyük bir başarıyla yürütüyorlar. Selin bu yıl doçent oldu. Kadro bekliyor. Murat ise, bütün gereklerini yerine getirmiş olmasına karşın, aşağı yukarı beş yıldır yardımcı doçentlik kadrosunu bekliyor. Bir de asistanımız var: Hasan Vural. Şu anda doktora tezini yazıyor. Bugün böyleyiz. Peki, yarın nasıl olacağız? Orası belirsiz. Kürsümüzün insan gücü konusunda rahatım. Selin de Murat da, Kürsü bayrağını yükseklerde tutacak, nitelikli insanlar. Ancak, kadro sorunu belimizi büküyor. Daha ne kadar dayanabiliriz, bilmiyorum. Üstelik şimdi, YÖK'ün çıkardığı ve asistanlık kurumunu bitiren yeni yönetmelik var. Asistanlık, üniversitenin geleceğidir. Şu anda, işte bu gelecek karartılmaya çalışılıyor.

Geçmişte bu Kürsü, çileye boyun eğmedi. Umarım bugünkü karanlıklar da hızla dağılır ve yeniden hep birlikte aydınlık günlere kavuşuruz.